

Дълбинната поезия

е днес навсякъде като пепел, която се разпилява

Разговор с чешката славистка Бронислава Волкова

Бронислава Волкова

Вече повече от 30 години живеете в чужбина и преди всичко в Америка. С какво се занимавате и защо избрахте точно Америка?

Професор съм в Университета на Индиана, където водих 30 години лекциите по чешки език и литература. Не мога да кажа, че сама избрах Америка. По-скоро Америка избра мен. Напуснах Чехия през 1974 година със своя първи съпруг поради политически причини – във Франция не ни искаха, в Германия получихме подслон, но не можехме да правим кариера, защото държавата беше прекалено патриархална и нямаха доверие на чужденците. Първият ми съпруг беше испанист и затова искаше да емигрираме в Америка, защото тази специалност имаше приложение там. За мен като славистка обаче беше много трудно.

Къде се чувствате у дома – в Чехия или Америка? Споделете Вашите усещания.

Америка се превърна за мен в дом, защото тук намерих професионална реализация. Чехия продължава да бъде за мен родно място, където обаче се чувствам по друг начин „у дома“. Въпреки че след Революцията

много пъти предлагам професионалните си услуги, не ми беше дадена никога възможност да преподавам. Обичам да се връщам в Чехия, за да правя литературни четения или да участвам в конференции; обичам чешката култура и литература, която разпространявах повече от 30 години извън дома, но явно че със своята отвореност и откровеност съм по-добре разбрана в Америка. Не съм пунала дълбоки корени на нито едно място, по-скоро се чувствам като пътешественичка и са ми близки всички качествени и добри хора по света.

Издали сте повече от 10 стихосбирки, 6 от които са отпечатани в издателство „Поезия извън дома“ в Мюнхен. През 2012 година в чешкото издателство „Павел Мерварт“ излезе Ваша книга с избрани творби „Морски спомени. Избрани стихове“ (1973–2010). Публикувате както на чешки език, така и на английски. Къде се чувствате по-призната като поет – в Чехия, Америка или в друга страна?

Чувствам, че хората реагират дълбоко на поезията ми както в Чехия, така и в Америка, а и в много други места по света. Неотдавна много се зарадвах на реакцията на българските читатели на моята нова поетична книга „Аз съм твоята съдба“, която излезе в България в превод на Димитър Стефанов. Що се отнася до публикуването на поезията, това е днес по-скоро въпрос на контакти в литературните кръгове или финансов въпрос, а понякога и случайност. Дълбинната поезия е днес навсякъде като пепел, която се разпилява, като почти никой не я забелязва.

Сама ли превеждате поезията си на английски език или имате и преводачи?

От известно време превеждам сама с редакторска помощ. В началото имах и преводачи. Години наред сътрудничих с много поети, колеги и студенти.

На колко езика е преведена поезията Ви? Имате ли доверие на преводачите и как бихте определили превода на поезията?

Поезията ми беше преведена на девет езика. Ако става въпрос за превод на език, който владеея, сътруднича с преводача и го съветвам в неговия превод. Но ако става въпрос за превод на език, който не познавам, не ми остава нищо друго, освен да имам доверие на преводача. Моят превод на поезията считам за търсене на алтернативни езикови възможности, които да са най-близки до текста на оригинала.

Вие самата направихте няколко Антологии на чешка поезия на английски език. Добре ли е приета чешката поезия в Америка и кои са нейните читатели? Превели ли сте и някои американски автори на чешки език? Не съм превеждала американска поезия на чешки език. По-скоро обратното – чешка поезия на английски език. Американските поети днес са толкова много, че някак поезията губи от стойността си. Публикуването на поезията в Америка днес е много разнообразно като процес и някои поети изобщо не искат да публикуват по традиционен начин, защото не могат да си го позволят финансово. Става въпрос отново за контакти, ако някой иска да бъде бързо отпечатан в престижно издателство. Няма литературни агенти, защото не е финансово изгодно. Чешката поезия в Америка е интересна преди всичко за бохемистите. Моята двуезична Антология *Up the Devil's Back* имаше голям успех, но отново само в бохемистичните кръгове.

В края на миналата година издателство „Хайни“ в София отпечата Вашата книга с избрани стихове „Аз съм твоята съдба“ на български език в превод на Димитър Стефанов, както вече стана дума. Премиерата на книгата беше в Градската библиотека на София. Доволна

ли сте от превода и от начина, по който беше приета поезията Ви в България?

Доколкото знам, преводът е добър, но не мога да го преценя сама, защото не владее български език. Когато бях в София, ми казаха, че книгата се е харесала много на читателите, присъствали на премиерата. Аз лично не можах да разбера как се възприема книгата ми, защото след премиерата всички бързаха за някъде и не успяхме да се съберем дори на чаша вино и дискусия върху книгата. На премиерата не успяха да дойдат много от академичните преподаватели-бохемисти, така че според мен е въпрос дали тя ще бъде разпространена по-нататък между висшите литературни и академични среди...

Хареса ли Ви София? Какви са първите Ви впечатления от българската среда? Намерихте ли добри приятели сред българските поети и литературоведи?

Най-много ми хареса историческия център на София и това, че градът е многопластов. Посетих също и град Пловдив, който много ми допадна с интересната си архитектура. Намерих и редица приятели сред българските писатели и тяхната сърдечност и гостоприемност ме изненада приятно. Запознах се с поетесите Надя Попова, Красимира Казанджиева и др. Последната дори ми посвети свой стих, който не съм сигурна, че разбирам добре, затова търся някой от нашите поети-българисти да ми го преведе на чешки език.

Често участвате в четенията на Книжния панаир, който се провежда ежегодно в Прага. Имате ли възможност да се запознаете и с някои от българските бохемисти? Знаете ли нещо за чешко-българските литературни и културни взаимоотношения?

Да, запознах се с някои български бохемисти и преводачи като Анжели-на Пенчева и Маргарита Кюркчиева. За съжаление не знам почти нищо за чешко-българските отношения. Знам, че българските бохемисти се грижат добре за това да запознаят България с чешките автори и ежегодно се публикуват много чешки автори на български език, което изключително

ме радва. Също така съм чувала, че обратният процес е почти застопорен – малко чешки издатели публикуват книги на български автори на чешки език. Направи ми впечатление, че българските бохемисти както от младото поколение, така и от по-старото, владеят много добре чешки език, както говоримо, така и писмено.

След като се занимавате с толкова много дейности наведнъж, коя е основната? Вие сте носител и на редица научни награди като например наградата на Чешкото общество за наука и изкуство през 2009 година. Има ли още нещо, което много искате да постигнете в професионалния си живот, но все още не сте успели?

Поезията е тази, която преобладава като занимание през последните години от моя живот. Често я чета и под формата на мултимедийни представления, заедно с мои колажи, като четенията са съпроводени с музика и танци. Обикновено съм режисьор на тези представления и искам да продължа да развивам тази дейност. Смятам, че това е много интересен и увлекателен начин да се направи разбираема поезията за общата публика. Също така бих искала да напиша мемоари и есета за поезията в емиграция. Имам амбицията да доразвия и своите творби по изобразително изкуство.

Избрахте за литературен дом поезията. Себеизразявате се само с поезия. Как бихте определили живота метафорично? Искате ли да посъветвате нещо младите поети?

Не пиша само поезия, но също така есета и разкази. Разбира се, и литературна критика и рецензии. Но наистина поезията е основният жанр на себеизразяване при мен. Искам да посъветвам младите поети да не се разочароват от това, колко малък е интересът към поезията напоследък и да продължават да пишат. Поезията е начин на живот, а не само кариера. Това е автентичен творчески и чувствен начин на отношение към нещата от живота и света, от който има нужда всеки от нас...

Въпросите зададе:
д-р Димана Иванова

Бронислава Волкова

е родена на 15.05.1946 година в Дечин. Завършва Философския факултет на Карловия университет със специалност испански и руски език, където защитава докторат по общо и славянско езикознание през 1969 година. През 1974 г. емигрира по политически причини. Първоначално преподава две години в Германия – в университета в Колин над Рейн и в Марбург. След това заминава за САЩ. Преподава в Харвардския университет (1977–1978), в Университета на Индиана в Блумингтън (1978–1980) и в Университета Вирджиния в Шарлотвил (1980–1982). През 1982 година е приета за редовен асистент в Университета на Индиана в Блумингтън и е директор на чешката програма. Хабилитира се през 1986 година с дисертация за емотивните знаци в езика (*Emotive Signs in Language*, Amsterdam: John Benjamins, 1987). През 1991 година става редовен професор на Университета на Индиана. Автор е на десет книги с поезия, от които шест излизат в издателство „Поезия извън дома“ в Мюнхен: „Тайни писма без адресат“ (1984), „Дом в огъня“ (1985), „Въздух без токчета“ (1987), „Някакво отсъствие“ (1990), „Земята е ранима“ (1992) и „Глухоняма длан“ (1993). Волкова издава и библиофилни поредици в издателство Експлорър Едишън, което основава сама в Блумингтън, заедно с цветни колажи, които изработва сама. Занимава се също така и с мултимедиялни представления на поезията си, които биват излъчвани по американската телевизия в Блумингтън. След 1989 година прави множество поетически четения и в Чехия. Издава Избрано („Разпаднали се светове“) в Чехия през 1995 година в издателство „Вотобия“, както и на английски език – „Смелостта на дъгата“ в издателство Шийп Медоу Прес в Ню Йорк през 1993 година. Нейни стихове са преведени на английски, испански, френски и полски и са публикувани в различни антологии и списания.